

**LÍVIA FLACHBARTOVÁ, OLGA SISÁKOVÁ,
VLADISLAV SUVÁK:**

Starosť o seba: Antické problematizácie života a súčasné myslenie

Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity 2016, 180 s.

Na konci kalendárneho roka 2016 uviedlo Vydavateľstvo Prešovskej univerzity na slovenskú vedeckú scénu novú publikáciu s názvom *STAROSŤ O SEBA: Antické problematizácie života a súčasné myslenie*. Už zo samotného názvu titulu môžeme vyčítať, že autorská trojica Flachbartová, Sisáková, Suvák sa snaží reflektovať vybrané aspekty sókratovsko-kynickej filozofie v konfrontácii so súčasným myslením a problémami modernej doby. Ústredným motívom celej publikácie je téma „starosti o seba“ (*epimeleia heautú*) a jej možné modifikácie v antickej filozofii (Sókratés, Antisthenés, Diogenés zo Sinópe) a vo filozofii súčasnej (Michel Foucault a Peter Sloterdijk). Hlavným cieľom autorov je poukázať na to, že „starosť o seba“ zastáva významnú pozíciu – v istej podobe – takmer vo všetkých antických problematizáciách dobrého života (s. 7).

Problém antickej starosti o seba sa v monografii transformuje do troch oddelených kapitol: starosť o seba vo vzťahu k sókratovskej koncepcii *therapeie* (s. 9-62), k Diogenovej *askésis* (s. 63-108) a nakoniec starosť o seba ako východiskový motív Sloterdijkovej koncepcie *antropotechnik* v zmysle špecifickej rekonštrukcie Foucaultovho *techné tú biú* (s. 109-170). Všetky tri kapitoly okrem spomínanej starosti o seba spája silný dôraz na prax, na praktickú filozofiu, resp. na umenie viesť dobrý život. Autori sa snažia dokázať, že potenciál antickej filozofie nie je vyčerpaný, naopak, je stále živý. Prostredníctvom starovekých gnóm, akými sú „poznaj seba samého“ (*gnothi sauthon*) a „starosť o seba“ (*epimeleia heautú*), rezonuje nevyhnutná potreba neustáleho návratu k počiatkom našich európskych hodnôt.

Autor prvej kapitoly (*Sókratovská terapia ako starosť o seba a druhých*) Vladislav Suvák sa zameriava na významný aspekt Sókratovej filozofie, ktorý býva v dôsledku dominancie analytických interpretácií neraz zatlačovaný do úzadia. Týmto aspektom je práve Sókratovo umenie *therapeie* v zmysle filozofickej terapie. Takto poňatá úloha filozofie spočíva v dosahovaní rozumnosti pomocou odstraňovania klamlivých predstáv o tom, čo je pre človeka dobré, správne alebo spravodlivé. Sókratés je podľa Suváka v prvom rade liečiteľ ľudských duší, ktorý prostredníctvom lásky (*erós*) oslobodzuje druhých z pút nevedomosti – z choroby. Azda najviac priestoru venuje Suvák analýze Platónovho dialógu *Charmidés*, v ktorom sa Sókratés predstavuje ako lekár, ktorý pozná liek proti bolesti hlavy. Týmto liekom je zariekavanie (*epódé*) v zmysle rozumnej reči, ktorou sa lieči duša (*therapeuesthai tén psychén*) a ktorá vedie k umiernenosti (*sófrōsyné*). Suvák upozorňuje na zaujímavý paradox, ktorý nachádzame v tomto Platónovom dialógu: zahalený Sókratés nie je tým, kto „vie, že nič nevie“, naopak, stavia sa do pozície lekára a tvrdí, že pozná liek (s. 34). Autor kapitoly prostredníctvom problému dosahovania *sófrōsyné* plynulo prechádza k ďalšiemu významnému antickému mysliteľovi Antisthenovi a poukazuje na doposiaľ málo známe rozmery sókratovskej *therapeie* v kynických postojoch.

V druhej kapitole (*Starosť o seba a Diogenove asketické praktiky*) sa autorka Lívia Flachbartová pozerá na problém starosti o seba u gréckych a rímskych moralistov cez prizmu filozofickej koncepcie Michela Foucaulta. Podľa autorky práve kynizmus predstavuje

v kontexte Foucaultových myšlienok dokonalý príklad pôvodného spojenia medzi filozofiou ako „formou myslenia, ktoré sa pýta, čo je to, čo dovoľuje subjektu mať prístup k pravde, a ktoré sa pokúša stanoviť podmienky a hranice prístupu k pravde zo strany subjektu“, a spiritualitou ako „úsilím, praktikami a skúsenosťou, cez ktoré subjekt vykonáva nevyhnutné zmeny na sebe samom v snahe získať prístup k pravde“ (s. 65). Flachbartová skúma toto pôvodné spojenie prostredníctvom praktickej a asketickej filozofie Diogena zo Sinópe. Na pozadí Diogenovho variantu kynického života sa vynára foucaultovská téma života v pravde, ktorý je výsledkom systematickej starosti o seba samého, teda výsledkom námahy (*ponos*) ako formy slobodného a žiadnymi konvenciami neobmedzovaného hovorenia pravdy (*parrhésia*) druhým ľuďom (s. 89-102).

Oľga Sisáková je autorkou tretej časti monografie (*Antropologické a axiologické východiská Sloterdijkovej koncepcie antropotechniky*). V tejto kapitole sa venuje pozornosť aktuálnej filozofickej téme posthumanizmu ako problému transformácie „antropologického obratu na antropotechnický“ (s. 165). Sisáková zasadzuje antickú „starosť o seba“ do kontextu súčasnej filozofie Petra Sloterdijka a podobne ako Flachbartová sa zameriava na problém askézy, ktorá už nemôže byť „logom“, t. j. nejakým systematickým a rigidným výkladom či teoretickou náukou zakorenenou v náboženstve alebo v akejkoľvek inej metafyzike, ale musí byť „technikou“, praktickou zručnosťou, ktorou sa konkrétny človek dokáže adaptovať na konkrétne, neopakovateľné situácie, problémy a dilemy svojho osobného života a vzťahu ku svetu. Sloterdijkova koncepcia predstavuje podľa Sisákovvej „vzburu“ proti konzumnej spoločnosti, ktorá svetu zážitku nastavuje zrkadlo sveta odriekania, teda cvičení ako artistických praktík. Vzniká tak nová etika indivídua (s. 165). Autorka sa veľmi podrobne venuje analýze jednotlivých argumentov Sloterdijkovej etiky, aby následne na základe týchto skúmaní odhalila originálne momenty filozofického chápania *metanoie* a starosti o seba ako antropotechniky (s. 8).

Jazyková a formálna úroveň recenzovaného titulu je veľmi vysoká. Nachádzame v ňom iba drobné chyby (napríklad preklep *bej ujmy* namiesto *bez ujmy*; s. 71). Kvalitu publikácie podčiarkuje zhrnutie v anglickom (s.171) a nemeckom jazyku (s.175).

Na záver môžeme konštatovať, že vďaka Suvákovi, Flachbartovej a Sisákovvej opäť ožíva sókratovsko-kynická filozofia a spredmetňuje sa v novom šate, v kontexte súčasnej doby a v kontexte aktuálnych spoločenských problémov. Jej mottom sa pre filozofiu 21. storočia stáva imperatív Petra Sloterdijka: „Musíš meniť svoj život!“

Zuzana Zelinová

Zuzana Zelinová
Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK
Šafárikovo nám. 6
818 01 Bratislava 1
Slovenská republika
e-mail: zelinova13@gmail.com